

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny. *NOWE Oblicza geografii. Zakres podstawowy. Część 1*

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą uczeń:	na ocenę dostateczną uczeń:	na ocenę dobrą uczeń:	na ocenę bardzo dobrą uczeń:	na ocenę celującą uczeń:
2	3	4	5	6
I. Obraz Ziemi				
Temat: Geografia jako nauka				
• dokonuje podziału nauk geograficznych na dyscypliny,	• opisuje przedmiot i cele badań geograficznych,	• określa miejsce geografii wśród innych nauk,	• wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych,	• podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii,
Temat: Źródła informacji geograficznej				
wymienia źródła informacji geograficznej,	wymienia źródła informacji potrzebne do charakterystyki własnego regionu, wymienia funkcje GIS,	omawia przydatność i możliwości wykorzystania źródeł informacji geograficznej, interpretuje dane liczbowe przedstawione w tabelach, na wykresach i diagramach,	wymienia przykłady informacji pozyskiwanych na podstawie obserwacji i pomiarów prowadzonych w terenie,	przedstawia możliwości wykorzystania różnych źródeł informacji geograficznych i ocenia ich przydatność, omawia przykłady wykorzystania narzędzi GIS do analiz różnicowania przestrzennego środowiska geograficznego,
Temat: Mapa jako obraz Ziemi				
wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mapa, skala</i> , wymienia elementy mapy, wymienia rodzaje map, omawia i czyta legendę mapy, rozpoznaje rodzaje map w atlasie, rozpoznaje i rozróżnia rodzaje skal,	klasyfikuje mapy ze względu na skalę oraz ze względu na treść, porównuje i szereguje skale, wymienia najczęściej stosowane metody prezentowania informacji na mapach,	przedstawia przykłady zastosowania różnych rodzajów map, stosuje różne rodzaje skal i je przekształca, • posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie,	porównuje metody jakościowe i ilościowe prezentacji informacji geograficznej,	

Wymagania na poszczególne oceny

		- rozróżnia ilościowe i jakościowe metody przedstawiania informacji geograficznej, - podaje przykłady zastosowania różnego rodzaju map, - wskazuje różnice w sposobie przedstawiania rzeźby terenu na mapach topograficznej i ogólnogeograficznej,		
Temat: Korzystamy z mapy				
opisuje na podstawie mapy turystycznej dowolny obszar.	rozróżnia formy terenu na mapie na podstawie układu poziomic, podaje przykłady zastosowania map topograficznych, posługuje się mapą hipsometryczną, odnajduje na mapie obiekty geograficzne przedstawione na fotografii.	określa współrzędne geograficzne na mapie.	interpretuje zdjęcia satelitarne, czyta i interpretuje treści różnych rodzajów map, w tym topograficznych, charakteryzuje działania systemu nawigacji satelitarnej GPS.	- wykazuje przydatność fotografii i zdjęć satelitarnych do uzyskiwania informacji o środowisku geograficznym, - wyznacza współrzędne geograficzne z użyciem odbiornika GPS.
II. Ziemia we wszechświecie				
Temat: Wszechświat i ziemia				
- posługuje się terminami: <i>gwiazda, planeta, księżyc, planetoida, meteoroid, kometa</i>, - wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny, - wymienia kolejno nazwy planet Układu Słonecznego,	charakteryzuje i porównuje planety Układu Słonecznego, w tym Ziemię,	- opisuje ciała niebieskie: planety karłowate, księżyce, planetoidy, meteoroidy, komety, - rozpoznaje ciała niebieskie na zdjęciach i mapach kosmosu, - podaje cechy Ziemi odróżniające ją od innych planet Układu Słonecznego,	- omawia teorie pochodzenia wszechświata, - rozpoznaje wybrane gwiazdozbiory nieba północnego, - omawia powstawanie Układu Słonecznego, - porównuje cechy budowy planet grupy ziemskiej oraz planet olbrzymów,	porównuje odległości we wszechświecie i uzasadnia złożoność wszechświata,
Temat: Ruch obrotowy Ziemi				
wymienia strefy oświetlenia Ziemi i wskazuje na mapie świata ich granice,	- wymienia skutki ruchu obrotowego Ziemi, - wymienia rodzaje czasów na Ziemi,	- opisuje poszczególne strefy oświetlenia Ziemi, - wyjaśnia przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi,	przedstawia dowody na ruch obrotowy Ziemi,	

Wymagania na poszczególne oceny

• posługuje się terminami: <i>ruch obrotowy, czas uniwersalny, czas strefowy</i>, • wymienia cechy ruchu obrotowego.	• wyjaśnia, czym są czas uniwersalny i czas strefowy.	• analizuje mapę stref czasowych na Ziemi.	• podaje przykłady oddziaływania siły Coriolisa i jego skutki w środowisku przyrodniczym, • oblicza czas strefowy na podstawie mapy stref czasowych.	
---	---	--	---	--

Temat: Ruch obiegowy Ziemi

• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ruch obiegowy, wysokość górowania Słońca, noc polarna, dzień polarny</i>, • podaje cechy ruchu obiegowego Ziemi,	• podaje przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku, • podaje przyczyny zmian długości dnia i nocy w różnych szerokościach geograficznych,	• przedstawia następstwa ruchu obiegowego Ziemi,	• wyjaśnia przyczyny zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku,	• wyjaśnia wpływ zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku na życie i działalność człowieka, • wyjaśnia wpływ różnic czasu na życie i działalność człowieka.
---	---	--	--	--

III. Atmosfera

Temat: Temperatura powietrza

• wymienia czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, • odczytuje z mapy klimatycznej temperaturę powietrza na Ziemi,	• charakteryzuje czynniki wpływające na rozkład temperatury powietrza, • opisuje na podstawie map rozkład temperatury powietrza na Ziemi w styczniu i w lipcu, • wskazuje na mapie obszary, w których zaznacza się wpływ prądów morskich i wysokości bezwzględnych na temperaturę powietrza,	• porównuje rozkład temperatury w lipcu i w styczniu na półkuli północnej i półkuli południowej, • oblicza średnią roczną temperaturę powietrza w danej stacji klimatycznej,	• wskazuje przyczyny nierównomiernego rozkładu temperatury powietrza na Ziemi,	• wykazuje na podstawie schematu związek między szerokością geograficzną a rozkładem temperatury powietrza na Ziemi,
---	--	---	--	--

Temat: Ciśnienie atmosferyczne

wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ciśnienie atmosferyczne, wyż baryczny, niż baryczny</i>, odczytuje z mapy klimatycznej wartości ciśnienia atmosferycznego, wskazuje na mapie ciśnienia atmosferycznego rozmieszczenie stałych wyżów barycznych i niżów barycznych na Ziemi,	• opisuje na podstawie map rozkład ciśnienia atmosferycznego na Ziemi w styczniu i w lipcu, • wyjaśnia przyczyny ruchu powietrza, • wskazuje na mapie obszary objęte cyrkulacją pasatową,	• wykazuje zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza, • wyjaśnia mechanizm powstawania układów barycznych na podstawie schematu,	wyjaśnia przyczyny zróżnicowania ciśnienia atmosferycznego na Ziemi, opisuje na podstawie schematu globalną cyrkulację atmosfery,	• wyjaśnia mechanizm cyrkulacji powietrza w strefie międzyzwrotnikowej i wyższych szerokościach geograficznych, • podaje przyczyny występowania strefy podwyższonego i
---	---	--	---	---

Wymagania na poszczególne oceny

				obniżonego ciśnienia na kuli ziemskiej,
Temat: Opady atmosferyczne				
wyjaśnia znaczenie terminu <i>kondensacja pary wodnej</i> , wymienia przyczyny występowania opadów na Ziemi, wymienia i wskazuje na mapie obszary o najmniejszych i największych rocznych sumach opadów na Ziemi,	wymienia czynniki wpływające na rozkład opadów atmosferycznych, opisuje na podstawie mapy zróżnicowanie opadów na Ziemi,	• przedstawia warunki niezbędne do powstania opadu atmosferycznego, • wyjaśnia na podstawie map tematycznych wpływ prądów morskich na wielkość opadów atmosferycznych na Ziemi,		• wyjaśnia przyczyny występowania dużych sum opadów atmosferycznych w strefie klimatów równikowych,
Temat: Prognozowanie pogody				
wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pogoda, prognoza pogody</i> , wymienia elementy pogody, ustala warunki pogodowe na podstawie mapy synoptycznej,	wymienia sposoby pozyskiwania danych meteorologicznych, charakteryzuje pogodę panującą na wybranym obszarze na podstawie mapy synoptycznej,	• podaje przykłady obszarów, na których występują zmienne warunki pogodowe w ciągu całego roku, • porównuje uproszczoną mapę pogody z mapą synoptyczną,	przedstawia na podstawie mapy synoptycznej i zdjęć satelitarnych prognozę pogody dla danego obszaru, uzasadnia znaczenie prognozowania pogody w działalności człowieka na podstawie dostępnych źródeł informacji,	
Temat: Klimaty na kuli ziemskiej				
wyjaśnia znaczenie terminów: <i>klimat, strefa klimatyczna</i> , wskazuje na mapie strefy klimatyczne na Ziemi, opisuje na podstawie map tematycznych dowolną strefę klimatyczną na Ziemi.	podaje różnicę między pogodą a klimatem, wymienia przykłady globalnych zmian klimatu.	• omawia czynniki klimatotwórcze, • opisuje na podstawie klimatogramów i mapy stref klimatycznych typy klimatów, • wykazuje różnicę między klimatem morskim i kontynentalnym, • wymienia przykłady lokalnych zmian klimatu.	charakteryzuje i porównuje strefy klimatyczne i typy klimatów na Ziemi oraz uzasadnia ich zasięgi, przedstawia przyczyny i skutki globalnych zmian klimatu.	• wyjaśnia, na czym polega strefowość i astrefowość klimatów na Ziemi, • przedstawia przyczyny i skutki lokalnych zmian klimatu.
IV. Hydrosfera				
Temat: Zasoby wodne Ziemi. Wszechocean				
Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

Wymagania na poszczególne oceny

• wyjaśnia znaczenie terminu <i>hydrosfera</i>, • podaje charakterystyczne cechy hydrosfery, • przedstawia podział wszechoceanu na mapie świata, • wskazuje na mapie wybrane morza i zatoki oraz podaje ich nazwy, • odczytuje z mapy zasolenie powierzchniowej warstwy wód oceanicznych, • wymienia rodzaje prądów morskich,	• opisuje cechy fizykochemiczne wód morskich, • wyjaśnia, czym są prądy morskie, • przedstawia rozkład prądów morskich na świecie na podstawie mapy,	• analizuje rodzaje i wielkość zasobów wodnych na Ziemi, • podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód morskich, • omawia problem zanieczyszczenia wód morskich,	• objaśnia mechanizm powstawania i układ powierzchniowych prądów morskich,	• wykazuje znaczenie wody dla funkcjonowania systemu przyrodniczego Ziemi, • omawia wpływ prądów morskich na życie i gospodarkę człowieka,
--	--	---	--	---

Temat: Wody powierzchniowe

wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rzeka, dorzecze, system rzeczny, zlewisko</i>, wymienia rodzaje rzek, wskazuje na mapie świata przykładowe rzeki główne, systemy rzeczne i zlewiska,	• opisuje na podstawie schematu system rzeczny wraz z dorzeczem, • charakteryzuje na podstawie mapy sieć rzeczna na poszczególnych kontynentach,	• uzasadnia zależność gęstości sieci rzecznej na Ziemi od warunków klimatycznych, • przedstawia sposoby zasilania najdłuższych rzek Europy, Azji, Afryki i Ameryki Północnej i Ameryki Południowej,	omawia na wybranym przykładzie ze świata znaczenie przyrodnicze i gospodarcze wielkich rzek,	• przedstawia podstawowy podział jezior ze względu na genezę misy jeziornej,
--	---	--	---	--

Temat: Lodowce górskie i ładolody

wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, ładolód, granica wiecznego śniegu</i>.	• wyjaśnia różnicę między lodowcem górskim i ładolodem, • wymienia części składowe lodowca górskiego, • wskazuje na mapie świata obszary występowania lodowców górskich i ładolodów.	• opisuje warunki powstawania lodowców, • omawia wpływ zaniku pokrywy lodowej na życie zwierząt w Arktyce.	wyjaśnia przyczyny występowania granicy wiecznego śniegu na różnej wysokości, omawia etapy powstawania lodowca górskiego.	• omawia wpływ zanikania pokrywy lodowej w obszarach okołobiegunowych na środowisko geograficzne
--	--	---	---	--

V. Litosfera. Procesy wewnętrzne

Temat: Budowa wnętrza Ziemi. Skąły

• wyjaśnia znaczenie terminów: <i>litosfera, skorupa ziemská</i>, • wymienia warstwy Ziemi,	• podaje cechy budowy wnętrza Ziemi, • wymienia powierzchnie nieciągłości we wnętrzu Ziemi,	• opisuje właściwości fizyczne poszczególnych warstw Ziemi,	• opisuje zmiany temperatury, ciśnienia i gęstości zachodzące we wnętrzu Ziemi wraz ze wzrostem głębokości,	• wyjaśnia związek budowy wnętrza Ziemi z ruchem płyt litosfery,
--	--	---	---	--

Wymagania na poszczególne oceny

- wymienia główne minerały budujące skorupę ziemską, - wymienia podstawowe rodzaje skał występujących na Ziemi,	- opisuje warunki powstawania różnych rodzajów skał, - podaje przykłady skał o różnej genezie,	- wyjaśnia różnice między skorupą oceaniczną a skorupą kontynentalną, - charakteryzuje wybrane skały o różnej genezie, - rozpoznaje wybrane skały,	omawia zastosowanie skał w gospodarce,	podaje przykłady występowania i wykorzystania skał we własnym regionie,
--	---	--	--	---

Temat: Tektonika płyt litosfery

wyjaśnia, czym są procesy endogeniczne i je klasyfikuje, wskazuje na mapie największe płyty litosfery i ich granice,	omawia podstawowe założenia teorii tektoniki płyt litosfery,	- omawia przyczyny przemieszczania się płyt litosfery, - wskazuje na mapie świata przykłady gór powstałych w wyniku kolizji płyt litosfery,	rozróżnia góry fałdowe, góry zrębowe i góry wulkaniczne, opisuje na podstawie schematu powstawanie gór w wyniku kolizji płyt litosfery, wyjaśnia wpływ ruchu płyt litosfery na genezę procesów endogenicznych,	wskazuje różnice w procesach powstawania wybranych gór, na przykład Himalajów i Andów,
---	--	--	---	--

Temat: Plutonizm, wulkanizm i trzęsienia ziemi

wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plutonizm, wulkanizm, trzęsienia Ziemi</i>, omawia budowę stożka wulkanicznego na podstawie schematu, podaje na podstawie źródeł informacji przykłady wybranych trzęsień ziemi występujących na świecie.	- wymienia produkty wulkaniczne, - wyjaśnia różnicę między magmą i lawą, - wskazuje na mapie obszary sejsmiczne i asejsmiczne.	- charakteryzuje formy powstałe wskutek plutonizmu, - opisuje rodzaje wulkanów ze względu na przebieg erupcji i rodzaj wydobywających się produktów wulkanicznych, - wskazuje na mapie ważniejsze wulkany i określa ich położenie w stosunku do granic płyt litosfery, - opisuje przyczyny i przebieg trzęsienia ziemi.	wykazuje zależność między ruchami płyt litosfery a występowaniem wulkanów i trzęsień Ziemi.	wymienia przykłady wpływu zjawisk wulkanicznych na środowisko przyrodnicze i działalność człowieka.
---	--	--	--	---

VI. Litosfera. Procesy zewnętrzne

Temat: Wietrzenie. Procesy krasowe.

- klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi, - wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wietrzenie, zwietrzelina</i>, - wyróżnia rodzaje wietrzenia, - wyjaśnia znaczenie terminu <i>kras</i>,	- wymienia czynniki rzeźbotwórcze, - podaje czynniki wpływające na intensywność wietrzenia na kuli ziemskiej, - omawia warunki, w jakich zachodzą procesy krasowe,	- charakteryzuje procesy zewnętrzne modelujące powierzchnię Ziemi (erozja, transport, akumulacja), - wyjaśnia, na czym polega wietrzenie fizyczne, wietrzenie chemiczne i wietrzenie biologiczne,	- przedstawia różnice między wietrzeniem mrozowym a wietrzeniem termicznym, - omawia genezę wybranych form krasowych powierzchniowych i podziemnych,	
---	--	--	---	--

Wymagania na poszczególne oceny				
- wymienia skały, które są rozpuszczane przez wodę, - wymienia podstawowe formy krasowe,	odróżnia formy krasu powierzchniowego i krasu podziemnego,	- przedstawia czynniki wpływające na przebieg zjawisk krasowych, - wskazuje na mapie znane na świecie, w Europie i w Polsce obszary krasowe,		
Temat: Rzeźbotwórcza działalność rzek				
wymienia rodzaje erozji rzecznej, wymienia typy ujść rzecznych,	- rozdziela erozję wgłębną, erozję wsteczną i erozję boczną, - porównuje na podstawie infografiki cechy rzeki w biegu górnym, środkowym i dolnym, - wskazuje na mapie największe delty i ujścia lejkowate,	- wyjaśnia, na czym polega rzeźbotwórcza działalność rzek, - rozpoznaje na rysunkach i fotografiach formy powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności rzek, - charakteryzuje typy ujść rzecznych na podstawie schematu,	opisuje przebieg oraz skutki erozji, transportu i akumulacji w różnych odcinkach biegu rzeki, analizuje na podstawie schematu etapy powstawania meandrów,	
Temat: Rzeźbotwórcza działalność lodowców górskich i lądolodów				
wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, lądolód</i> , wymienia rodzaje moren,	- wymienia formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności lodowców, - omawia proces powstawania różnych typów moren, - rozdziela na podstawie fotografii formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów,	- dokonuje podziału form rzeźby polodowcowej na formy erozyjne i akumulacyjne, - charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek działalności lodowców górskich i lądolodów,	opisuje niszczącą, transportową i akumulacyjną działalność lodowca górskiego i lądolodu,	
Temat: Rzeźbotwórcza działalność morza				
wyjaśnia znaczenie terminów: <i>abrazja, klif, plaża, mierzeja</i> , wymienia czynniki kształtujące wybrzeża morskie,	- wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności morza, - rozdziela typy wybrzeży na podstawie map i fotografii,	charakteryzuje formy rzeźby terenu powstałe wskutek rzeźbotwórczej działalności morza (klif, mierzeja) na podstawie schematu i zdjęć,	porównuje typy wybrzeży morskich, podaje ich podobieństwa i różnice,	
Temat: Rzeźbotwórcza działalność wiatru				
podaje czynnik wpływający na siłę transportową wiatru, wymienia rodzaje wydm, wymienia rodzaje pustyń,	wymienia formy terenu powstałe w wyniku rzeźbotwórczej działalności wiatru,	- omawia czynniki warunkujące procesy eoliczne, - omawia warunki powstawania różnego rodzaju wydm.	- opisuje niszczącą, transportującą i budującą działalność wiatru, - rozdziela na podstawie zdjęć formy rzeźby erozyjnej i	wyjaśnia przyczyny zróżnicowania intensywności procesów rzeźbotwórczych rzek,

Wymagania na poszczególne oceny

podaje nazwy największych pustyń na Ziemi i wskazuje je na mapie.	• wyjaśnia na podstawie ilustracji różnice między wydumą paraboliczną a barchanem.		akumulacyjnej działalności wiatru.	wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzeń, • porównuje skutki rzeźbotwórczej działalności rzek, wiatru, lodowców i lądolodów, mórz oraz wietrzeń.
--	--	--	---	---

VII. Pedosfera i biosfera

Temat: Gleby na kuli ziemskiej

• porządkuje etapy procesu glebotwórczego, • wymienia czynniki glebotwórcze, • rozróżnia gleby strefowe i niestrefowe,	• charakteryzuje najważniejsze poziomy glebowe na podstawie schematu profilu glebowego, • prezentuje na mapie rozmieszczenie głównych typów gleb strefowych i niestrefowych,	• omawia cechy głównych typów gleb strefowych i niestrefowych, • charakteryzuje główne typy gleb,	• charakteryzuje procesy i czynniki glebotwórcze,	
--	---	--	---	--

Temat: Szata roślinna na Ziemi

podaje nazwy stref roślinnych, wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych, wymienia gatunki roślin charakterystyczne dla poszczególnych stref roślinnych, wymienia piętra roślinne na przykładzie Alp.	• podaje cechy głównych stref roślinnych na świecie, • porównuje na podstawie schematu piętrowość w wybranych górach świata.	• opisuje rozmieszczenie i warunki występowania głównych stref roślinnych na świecie, • charakteryzuje piętra roślinne na wybranych obszarach górskich, • podaje wspólne cechy piętrowości na przykładzie wybranych gór świata.	opisuje czynniki wpływające na piętrowe zróżnicowanie roślinności na Ziemi.	wskazuje zależność między klimatem a występowaniem typów gleb i formacji roślinnych w układzie strefowym, wykazuje zależność szaty roślinnej od wysokości nad poziomem morza.
--	---	---	--	--